

מבעד למסוה

(שעורים בהסתכלות)

הריני מודה ומתודה לפ' ניכס, רבותי שלא רציתי להכין לכם מטעמים לע' רביסכות אלא דוקא לערב שבת קדש, כדי שלא לשתנות חלילה ממנהני בקדש. ואולם רק שנוי אחד מהויב אני להביא הפעם ולכתב את שערי, וזו בירי חשמאלית ובשורות עקומות שלא כדרך לכבוד חול המועד, כדין, ואת תלמידו ותלמידיו וביחוד את ה"כחור-הועצער", הסליחה!

* *

ומסתמא רוצים אתם לדעת קדם כל איך עבר עלינו יום-הכפורים בירושלם עיה"ק בליל כל נדרי וביחוד למחרתו בשעת-הצהרים... וע"כ אסביר לכם דרך משל, כדרכי, ותבינו מאליכם, הן ודעים אתם ומכירים בודאי — ומה תלמידו אינם יודעים, למשל? —

את הסוג של היהודי הבינוני, בינוני בתורה ובינוני בסחורה, בינוני בשנים ובינוני בשכל, מאותם האנשים שמ' ציינים אותם תמיד ב"לא": לא עני ולא עס'הארץ, לא עניו ולא "פריץ", לא מריח ולא מסריח וכדומה. וכן נב' יום-כפורים זה. שאפשר לצינו רק ב"לא":

ראשית חכמה, לא היתה "פצצה" בעיר-העתיקה בערב יו"כ אלא "זמבק", מין תרייקא וניטרטיקום בצלוחית של פלייטון, כידוע, ולא חלילה גויים גדולים אלא "ילדים", כלומר: "אוולארד" בלע"ז.

וזוכרים אתם מסתמא את ארבע הדרגות והגלגולים של בני-דודנו וסמניהם, שמסרתי לכם פעם, כמדומני: בן עשרים, שנתפס בננכתו הריהו "וואלארד" (ילד) - אצלם, בחינת תינוק שאינו אהראי על מעשיו ולא ברי-ענישיו, כגון מעשה "הפצצה" דנו.

בן ארבעים, שנתפס בשעת קלקלתו, הריהו "יא'היל", ו"א "שובב" ופרא' אדם בלתי מבוגר, ואין מקפידון.

ואולם בגלגול השלישי, כשעברו עלו ימי עמידה והגיע לששים בערך, הריהו פשוט "גאשים", איש תם שהצא בשוגגין ומטור מקנם.

ונמכאן ואילך הוא "מאסכין", ואפילו אם ימצא במהרת, הכל - שרוי לו וחכל מחולג "מסכן" זה...

והשנית — לא יצא לפועל הנשף של פועלי-ציון, לא חלילה מפני שחזרו בתשובה אלא מפני שהמשטרה סנרה להם את "החדר" בלילה ההוא, וגם ננבות לא היו השתא אפילו בנהלת צדוק, כנתנג, חוץ מאיוז ננכה לח קטנה בזכרון-משה. כדי-שלא תשתכח תורת... העיקר, לא הכו אפילו יהודי אחד ביו"כ זה ולא השליכו את חזקנים והזקנות מבסאותיהם אצל הכתל-המערבי, מחמת שאחב"י יישבו בטור חות על הכסאות-המקופלים... לא של חברה-הלאומים בג'ניבה אלא של אנשי "בנסת ישראל" בעירנו, והמורי הער' בים עברו ב"ח בשלום בשעת התפלה בלא מפריע ואין מכלים דבר.

גם החום לא היה גדול ביום צום זה ונתענית היתה קלה מאד, כאלו "א צמנו כלל..."

ואפילו בראש-השנה לא היתה התנפלות על היהודים אצל הקפה הערבי. אלא להיפך, וראיה לדבר, שהשיד ה מורה נשתחרר כצפורי דרוז בערובת ומבקר את ידידיו מאחב"י לכבוד חרנל וביחוד לכבוד

ה י ד שנסתלה בה, ורק הצעיר שלנו שהוכה בחומש שוכב הנהו עדיין בכית וחולים וה' ירחם!

בקצרה, בכל החנויות של חנויים לא היה פדיון, ואפילו הסנדלר הארמיני לא זכה לקבל את לקוחותיו היהודיות המרובות ורק מסעדת הארמני שברחוב "הסולל" היתה פתוחה למחצה, כמו בחול-המועד או בשני לנובמבר, והיה שם "מנין" גדול. בעל המסעדה הת-בזכרון-משה. כדי-שלא תשתכח תורת... טרפות, אחב"י מהאשכנזים היו עוס' קים שם ב"עבודה" ואחינו הספרדים אמרו מפטירי-יגה הארוך עד גמירא בבית-הקפה הסמוך... * *

באיזה מנין התפללתי "כל נדרי"? מה שאלה היא זו? — בודאי ב"מנין הנודד". יחד עם ההכריא חזרתי על כל בתי הכנסיות והמדדשות ולא הנחתי אף אחד מהם כדי לראות פעם את כל ירושלם המתפללת...

ובגדול החל, בבית-הכנסת של בני קרמא-ואולא, עמדתי בעזרה בשעת ה"פרעדי-ט" כלומר הדרשה של הרב המזרחי אחרי תפילת "כל נדרי" בשעה שהחזן, הגבאים והמשוררים וסתם בטלנים היו מלובשים בירמול' בשלום, ואולם בחגיע השעת חת-

קותיהם ובחלטיהם הלכנים והיו דומים לחולים ולאחיס'רחמנים בבית-החולים, להכרילי, ועשיתי אזני כ"מאסר" כסת לשמע מהני מילי מעליותא ע"א "שני לוחות הברית". לוח אחד — אמר חרב — בין אדם לחברו, ולוח שני — בין אדם למקום.

וכפי שפרש לי אח"כ אחד הנבאים של "ישורון" — בככל כל אחד מתברי הועד אומר עליו שהו א הנבאי! — בין אדם למקום — בעברית, בין אדם לחברו — באנגלית, שני לוחות הברית!

מחמת שמיד בצאתם מבית-הכנסת הם מדברים בלשון של עשרת השבטים. אנב, נעשיתי סבלי משים לפייטו של ערב יום-טוב, ואני תפלח למון רשף שידינני לכף זכות ב"הישוב"... וכפי שמוסר לי תלמידי הד"ר דהתם, עשו דברי המוסר של הרב המזרחי את פעולתם, ומפני שאמר בפרוש מעל דוכנו כי "יהודי שאינו דתי (מזרחי קרי) אינו מבו ג ר", ע"כ קמו כל המהפללים בשעה החמ' שית בבקר. כלם בוגרים ובוגרות, לר' בות הנשים, ועמדו כאיש אחד להת' פלל בישורון, ער שהרית עבר הכל' בשלום, ואולם בחגיע השעת חת-

ש י ע י ת, הופיעו "הפקידים הנכב' הים" והרצינות עברה מפני הקבל. פקיד אחד ישב והתנועע בכונה גדולה על ספד... אננני, וברו התעמק במתנה תקף של ירחון... גרמני, והשלישי קרא את שירי ר' שלמה-בן-אמר חרב — בין אדם לחברו, ולוח שני — בין אדם למקום.

וכפי שפרש לי אח"כ אחד הנבאים של "ישורון" — בככל כל אחד מתברי הועד אומר עליו שהו א הנבאי! — בין אדם למקום — בעברית, בין אדם לחברו — באנגלית, שני לוחות הברית!

ואת חטאי אני מזכיר, בשעת ההק-פה על בתי הכנסיות בכל נדרי נגשתי גם אל הקרקום והגיע לאזני קול הנני-נה של התזמרת, והנה הקול קול יעקב, הצצתי דרך היריעה הקרועה וראיתי שם, גחשיגא מי? — את המנגנים

מחברי התזמרת של האו פ י ר ה הא"י שלנו, וכאן עלי להעיר, למען האמת, כי הידיעת שנתפרסמה בעתון ההגון היתה נכונה אבל בשנוי קצת: הקרקום היה אמנם סגור בליל יום-הכפורים אבל לא ב י ר ו ש ל מ, שהיה פתוח דוקא, והרבנות פנתה אמנם בהשתדלות אל הנהלת הקרקום, אבל נשמעו לה כשם שנשמעים לרב...

ובשעת-מעשה השבתו בלבי: מילא ביום-כפור אפשר למחל ולסלח על הצד הא י ס ת י ת י שבדברי שתזמרת האופירה הא"י תהפך לכלי' זמר של קרקום, היום הם מנגנים לקור פים ולסוסים ומחר ל"יהודיה" ול"פאוסט", אבל מה לא עושה יהודי ומכש"כ בעל נבל וטרומבון בשביל פרי נסת, ואולם שאלה קטנה ותמה רוצת אני לשאל בכ"ז מאת מנהל האו-פירה הא"י, שהוא יהודי לאומי ושבו נתפאר תמיד:

מסתמא יודע ומכיר מעלתו היטב את שני המזמרים המפורסמים שני היהודים סיביריאקוב (שהיה בא"י) ואלכסנדר מיכאלוביץ דוידוב מהד "מאריען אופרח" בסטרונדאד, שהיו מזמרים לפני הוצר גיקולאי בשעתו

והיו רוחים את ה"פרמיירות" מפני ששני המזמרים היהודים לא רצו בשום אפן להשתתף ביום-הכפורים ולחלל את קדושת יום-הדין אפילו בפני המל' כות, ומנגני האו פ י ר ה הע בי-די ת שלנו (חוץ משנים!), לא יכלו לכבש את יצרם ובגלל חצי פונט נגנו גם בראש-השנה וגם ביום-הכפורים, והיכו! — בתוככי ירושלם עיה"ק, ואימתי? — ד ו ק א ביום שבת' שבתון, ולפני מי? — לפני התולים ואריות, לפני כהמות שדי וחיתו-יער, למרות בקשתה של הרבנות בירושלם! יודע אנכי עוד כי כבוד המנהל אינו אחראי בעד כל מעשי העבריינים האלה, ואולם, שואל ר' עומות, חככת הניע לה לאופירה של ג' ג' ו, שמנג' ניה אינם יכולים לוותר אפילו על הימים הנוראים, שהם קדשים אפילו למשוכנדים? * *

ולך דע! — שם בישיבת בעלי-המוסר אשר כבתי שטרנים שעל-יד שער שכס תקעו בראש-השנה כל תקיעות תשר"ק ותקיעה גדולה לכבוד כל המלאכים ומצפציה בראש-י כידוע, ויחדר כל הקהל לקול השופר, והנה, למחרת

החג, ביום הראשון בבקר, הוי, שבר שברים! — נתברר כי היה סדק בשוסר וכל התקיעות נפסלו מחמת שהשסן המקטרנ נמלט דרך הסדק, כידוע, מה עשו? — ביום הראשון חזעיקו את כל הקהל לבית־הכנסת הזה ותקעו לפניהם תקיעות חדשות עד נמידא.

ולך דע! מי פלל ומי מלל, שדוקא בשיבה זו של תדת ומה מסר (לא זה של סגוא בספרו החדש!), במקום שבדקים, כמדומני, את השופרות שבע בדיקות ביום, ימצא סדק בשוסר של יום כפורים. — מעשה שטן!

וחלואי רבש"ע, שלא יחיה חלילה איזה סדק באופרו של משיח!... * *

ואיך אומר הצרפתי: נחזור לכבשינו, כלומר לענינו.

בקצור, סבתי על כל בתי הכנסיות ועשיתי שבע הקפות אצל האשכנזים והספרדים, הנוכרים והתימנים ושאר גלויתינו, הצעתי מבין החרכים ועשיתי אזני יבאפרכסת לשמע אל הרנה ואל התפלה, ומה אמר לכם, רבותי? רבות ראו עיני ושמעו אזני:

שמעתי בזכרון־ישע את הסלסולים של החזן בתמלת ה"יעלה":

"יעלה אני־קוסינו" (אנקתנו) "יעלה שרע־סינו" (שועתנו)

משם עשיתי דרכי ישר אל אחינו הספרדים ושמעתי את שירת "יא ליל", כנוסה בנידודנו עפ"י הלחן חמורחי, ותרבושים אדומים ממלאים את חללו של בית־הכנסת, ומעשה בסוחר אחד גדול בעירנו שהוא הבוש כובע לראשו בכל ימות השנה זרק לכבוד יום־הדיו הוא מקשט אתי פאר־ראשו בתרבוש אדום — מראה כהן!

אנב הליכתי נכנסתי ל"תגרבת" המתגאה על חיות־הקדש והצעתי רנע גם אל בתי־מחסה, בקצור ראיתי לפני עיני לאור הירח כש לש מאות (כן ירבו!) בתי־תפלה בירושלם, בתי־כנסת, מנינים ו"שטיבלאך" למיניהם, טפסתי עם תלמידו אפילו על כל המדרגות הצרות והרבות המובילות, לבית אל" של המקובלים, שחלונות־אלה בני אברהם יצחק ויעקב נקהלו ונקבצו בנעריהם ובחלוציהם לתוכם לכבוד יום־הדיון; כנראה, עוד לא אלמו ישראל ממתפללים!

וזה היתה תפלת־הדרך הקצרה שלי: רבש"ע! אימתי יחיו כל בתי הכנסיות האלה לבית־כנסת אחד בירושלם, כל הנוסחאות וההברות לנוסח אחד

בישראל ואימתי נזכה לכהפ"ח לבית־הכנסת הגדול בעירנו, שעליו חולמים צעירי "ישורון" המשתדלים להכניס ל"ישיבות" של יפת באהלו שם, ויקווים בנו הפסוק: כי ביתי בית תפלה לא לכל העמים, אלא לכהפ"ח, לכל היהודים? * *

ואת המכתב הקטן הזה קבלתי מתלמידי הנאמן הבא עלי בטענה,

לכבוד הרח"ג רבנו ומורנו ר' עזריה שליט"א.

א. מ. ג., על־סמך הודעת מעכ"ת בשערו בגליון יום ערב־כפור כי ר' בנימין ירצה בבית־הקפה הערבי לפני קהל משותף על הנושא "ברית שלום" והשפעתה בירושלים, — הלכתי כמדי צאי יום הכפורים אל בית־הקפה הנ"ל בלויית שלשה חברים והם ה"ה: א. ח"ן, ג. היק, ו.ש. מ"י, כדי לשמוע את ההרצאה החשובה הנ"ל, אולם לצערנו הגדול, חכינו עד הצות והמרצה הנכבד לא הופיע, למרות זאת שהיה קהל גדול של שומעים גם מהיהודים וגם מאחינו הערבים, ולא זזנו מבית־הקפה עד שהתחילו בעליו והעובדים בו לטאטא אותנו ע"י כבוי מנורות "הלוסק" שלחם, באמרם כי "הגיע זמן קריאת שמע של שחרית", מלאי דאגה שבנו

איש לביתו על שלא זכינו לשמוע את ההרצאה הנדונה.

הננו לקוות שכ"ת יואיל להודיע לנו ע"ד הזמן המדויק שנקבע להרצאה הנ"ל, ותודה למפרע.

תלמידו הנאמן א. מ. ג. — פ.

נאמן נודע לי כי ההרצאה הנכבדה נאסרה ע"י המשטרה כמו העתון בע"פ של פועלי ציון ודינא דמלכותא דינא... * *

והידעתם, רבותי, כמה "לוחות" ישנם בבית? — לא יאומן כי יוספר: בלא נזכרה, יותר מתריסר, ועוד לא ננמר!

כל הדרי בתי למעלה ולמטה מלאים לוחות ושברי לוחות ובאין מקום עוד לתלותם על כתלי ה"סלון" ושאר הארמזים שלנו, נתלה גם במטבח אצל הכיריים, כדי שלא תשכח חלילה המבשר את יום שבת־קדש... ולא רק לוחות־הכתל אלא גם לוחות־הכיס, לוחות קטנים הנושרים מכיסו בגדי וממלאים את כל מגרותי — מכה חדשה ממש כצפרדעים במצרים! לפנים בישראל — כך טוען תלמידו החקרן מבתי אונגרו, בוקיפת האגודל ובמשיכת שרזולי בשעת דבורו — חיה

"הלוח" יקר־המציאות בירושלם, היכן היה נמצא לוח? — היה לוח הסהלי, לוח לבית־הכנסת או לבנקים ולבתי־מסחר גדולים ובכתי יחידים כמעט שלא נמצא כלום! איזה בעל־בית יסנה פתאום "לוח"? אחד, מני אלה! וכהיום חזה אין לך בית שאין שם לוח. "הברכה" שבפרשת השבוע נכנסה גם בלוחות.

ישואל אני אתכם באמת: מה יסכוז לי הלוח? אם חייב אנכי למי — ידאנו הם ויזכירוני בלא לוחות, אלא משעה שנתרבו הבנקים ר"ל בעירנו, נתרבו גם הלוחות וזקוק אתה להרבה לוחות: לוח לקפת־מלוח, לקפת־עם, לקפת שרצים, להלואה וחסכון ולכל תרפ"ט הבנקים שלנו, וכל כך למה? לא חלילה ללשונם השטרות, אלא לחילופין: זו חליפת, זו תמורת, מעם ישבתי והסתכלתי קצת, בלא מסוה אל הלוחות שלי וראיתי כמה דברים יפים:

ראשית חכמה — הלוח של בעל־הגימטראיות שלי, בעד איזה פרוטות יצאת ידי ביבליותיקה שלמה; בלוח זה תמצא כל טוב, תמצית כל היריעות ואמילו "חלב צפור", יותר הרבה מאשר ב"גל ארץ ישראל", וחעיקר: גימטראיות ורמזים וכוונות ונוטריקון וגם שירי

ל"ג בעומר מאת המחבר בעצמו וביחוד לשון־הקדש שלו, חסר רק דבר אחד בלוח תרפ"ז: מכתב־תשובה של הנציב כמו בימים הטובים ההם... ואומרים כי התיירים משלמים לבעל הלוחות בעד לוח הנאולה שלו שיללינג אחד: יציו לגאולת־השנה וחציו לגאולת לה ממנו בעצמו...

ולוח "יום־יום של דפוס רפאל חיים כהן עם כל ההדורים והשבוחים, שיש בו "חכמות" ופונטיקות מכל אשר תאוו נפשך, מימש התחרות לעומות! והלוח של גולדברג? — זקן־הלוחות שיצאו לו כוניטין בעולם הלוחות שלנו, ואחרון אחרון חביב: הלוח של דפוס "ציון" הלומד מכל אדם וביחוד מחבריו... המספרים דומים ללוח גולדברג והשם ללוח של רפאל כהן, ובקרוב יהיו מסתמא גם תרדדים ופת"מים... אלא שבכ"ז שכה להעתיק מהם עוד דבר אחד: בשעה שכל הלוחות עמדו ככר כפרשת, וזאת הברכה" עמד הוא עדיין ב"האזינו", ולא עוד אלא שבשעה שגולדברג כבר הגיע ליום 18 רביע־אוואל, נסוג הוא אחור ועומד רק ביום 17 רביע־אוואל. כנראה, שרצה לחקות גם בזה את לוח "יום יום" של דפוס רפאל כהן... —

ובכלל, רואה אנכי כי העסק הראי

שון שמסר הקב"ה לישראל היה "לר הות", ואעפ"י שהיו יהודים פקחים שנתעשרו מפסלתם של ה"לוהות", אעפ"כ נשארו לנו צרות מהם עד היום הזה!

כשנשברו ה"לוחות" תפשו העכו"ם החוקים את החתיכות הגדולות, "תחמד", "תגנב" "תנאה" וכדומה, ולנו היהודים נשארו רק "לא" ו"לא" עד היום הזה... * *

ואת זה לעמת זה עשה אלהים בת"א.

בבקר בבקר, — כך פותח תלמיד הנסתר מת"א — בעברד על יד שדרות רוטשילד בעירנו, רואה אתה מנינים שלמים של "בטלנים" העומדים תחת העץ אשר למול הקלוב הציוני ומת"זכחים ומתנגחים על כל מיני שאלות העומדות על הפרק, פיהם מלא שיחה וקיבתם ריקה. ובכ"ז עומדים ראשי המדברים שבהם, שני זקנים וישישים, אחד חייט ואחד מוכר־דנים ומנינים על ה"ס"ם, לא חסרות לפעמים גם הסברות כתבונת ה"ד ובכח הזרוע וגם "קומפלימנטים" ו"גי שברד" זה לזה נוסח דוסיה, וכל זה בגלל שאלת א"י... ואחד הצהריים, כשיפוח הרוח ושקט

בחוצות, סוג שני של "מחוסרי עבודה" יושבים להם בהרחבה על מרפסת הקלוב הציוני ומשחקים בשח־מט, פיהם שותק וכיסם לא ריק.

וכששאלו פעם את ה"זקן" לאחר שעזב את הבנק כהו עושה, ענת באנחה: — עכשו הריני "מחוסר עבודה"... מסכן!.... * *

וכדי לסיים בכ"טוב, אזכיר לכם לכבוד חג שמחתנו את שלום־עליכם ואת טו ב"ה ה"ה ל"ב שיר־פיע ביום שלישי הבעל"ט בחוה"כ סוכות עם כל בנותיו על הבמה של התיאטרון העברי ב"ציון" ואחב"י יקיימו מסתמא את הפסוק: "ושמחת בה"ך" ולא ישכחו את ה"מרכז", בלך־מר את הכרטיסים, ולע"ע הנני מברך את כל תלמידי והלמידותי שבכל אתר ואתר בסוכה כשרה ובנענועים טובים ובפתק טוב בליל הושענא רבא אמנ.

עזמות